

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ
(ΕΕΥΕΜ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σκοπός	3
Γιατί το ΑΡΑ;	3
Τελικά σε τι χρειάζονται οι Αναφορές;	4
Παραπομπές: Βασικά Σημεία	5
Βιβλιογραφικές Αναφορές: Βασικά Σημεία	7
Παραδείγματα Παραπομπών και Βιβλιογραφικών Αναφορών	9
Επίλογος	25
Βιβλιογραφικές Αναφορές	26

ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΡΑ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Σκοπος

Σκοπός αυτού του σύντομου Οδηγού είναι να σας παρουσιάσει, μέσα από παραδείγματα, τους βασικούς κανόνες καταγραφής παραπομπών και βιβλιογραφικών αναφορών, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που θέτει η 6^η έκδοση (2010) του συστήματος αναφοράς APA (**American Psychological Association**).

Πιο συγκεκριμένα, ως **παραπομπή**, εννοούμε ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο δηλώνουμε στον αναγνώστη του κειμένου μας ότι μία ορισμένη πληροφορία ή ιδέα που παρουσιάζουμε στη ροή της εργασίας μας έχει προέλθει από μία άλλη πηγή (Τσάκος, 2006).

Για κάθε μία από αυτές τις παραπομπές, θα πρέπει στο τέλος της εργασίας μας να υπάρχει κι η αντίστοιχη **αναφορά**. Να αναφερθεί, δηλαδή, όλη η αναγκαία πληροφορία, που θα βοηθήσει τον αναγνώστη να εντοπίσει την παραπομπή. Στοιχεία που απαιτούνται γι' αυτή την αναζήτηση είναι, για παράδειγμα, το όνομα του συγγραφέα, το έτος δημοσίευσης, ο τίτλος της εργασίας κι άλλα δεδομένα, που θα δούμε αναλυτικά στη συνέχεια.

ΓΙΑΤΙ ΤΟ APA;

Το σύστημα αναφοράς APA είναι ένα από τα πιο διαδεδομένα συστήματα παραπομπών και παράθεσης βιβλιογραφικών αναφορών (Παναγιωτακόπουλος, 2009: <http://owl.english.purdue.edu>), ειδικά στις κοινωνικές επιστήμες, αλλά και το σύστημα που το Ε.Α.Π. υιοθετεί και προτείνει στους φοιτητές στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής τους εργασία ή και των γραπτών εργασιών.

3

Παραπομπές κι αναφορές είναι ενωμένες «χέρι με χέρι». Με άλλα λόγια, κάθε φορά που χρησιμοποιούμε μία παραπομπή εντός του κειμένου μας, υποχρεωτικά θα έχουμε την αντίστοιχη της αναφορά στο τέλος του (και το αντίστροφο).

ΤΕΛΙΚΑ, ΣΕ ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ;

Όλα τα ακαδημαϊκά κείμενα (συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών εργασιών, των γραπτών εργασιών, των διδακτορικών, των άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και των εισηγήσεων σε συνέδρια, πόσο μάλλον των εκπαιδευτικών υλικών πάσης φύσεως) πρέπει να περιέχουν παραπομπές εντός του κειμένου και μία λίστα αναφορών στο τέλος, όπου θα αναφέρονται οι **πηγές** των πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή του κειμένου.

Οι αναφορές είναι σημαντικές προκειμένου:

- να αποφεύγεται η λογοκλοπή,
- να είναι σε θέση ο αναγνώστης να επιβεβαιώνει τις παραπομπές και τις αντίστοιχες πληροφορίες που δόθηκαν εντός του κειμένου,
- να είναι σε θέση ο αναγνώστης να εντοπίζει την πηγή μόνος του, ώστε να τη μελετήσει διεξοδικότερα, εφόσον το επιθυμεί.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ:

Πάντοτε προσπαθείτε να εντοπίζετε την αρχική πηγή, πριν καταλήξετε στη χρήση της δευτερεύουσας. Αν όμως αυτό δεν είναι εφικτό, τότε θα πρέπει να δηλώνετε στην παραπομπή σας και τη δευτερεύουσα πηγή από όπου αντλήσατε μία πληροφορία.

Για παράδειγμα:

Κατά τους Noizez & Caverin (1997, όπ. αναφ. στο Ανδρεαδάκης & Βάμβουκας, 2005)

Σε αυτή την περίπτωση, η τελική αναφορά θα γίνει στη δευτερεύουσα πηγή, που για το παράδειγμά μας έχει ως εξής:

Ανδρεαδάκης, Ν. & Βάμβουκας, Μ. (2005). *Οδηγός γα την εκπόνηση κα τη σύνταξη ερευνητικής εργασίας: σεμ ναρ ακής, δ πλωματικής, πτυχ ακής*. Αθήνα: Ατραπός.

4

Να θυμάστε ως γενικό κανόνα ότι χρησιμοποιούμε ως παραπομπές κι αναφορές μόνο ό,τι εμείς έχουμε μελετήσει, δηλαδή, την πηγή από όπου αντλήσαμε άμεσα την όποια πληροφορία.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Το APA χρησιμοποιεί τη μέθοδο συγγραφέας - έτος για τις παραπομπές. Αυτό σημαίνει ότι σε κατάλληλο σημείο εντός του κειμένου εισάγεται το επίθετο του συγγραφέα και το έτος δημοσίευσης της πηγής που χρησιμοποιούμε.
- Όταν αναφερόμαστε σε μία πηγή ή όταν τη συνοψίζουμε, παραπέμπουμε στο συγγραφέα και το έτος δημοσίευσης του έργου του, συνήθως στο τέλος της πρότασής μας.
- Όταν παραθέτουμε ένα συγκεκριμένο, **αυτολεξεί απόσπασμα** από μία συγκεκριμένη σελίδα της αρχικής πηγής, τότε στην παραπομπή μας συμπεριλαμβάνουμε και τον αριθμό της ακριβούς σελίδας ή παραγράφου από όπου αντλήθηκε αυτό το απόσπασμα.
- Αν χρησιμοποιήσουμε ένα αυτολεξεί απόσπασμα μικρότερο των 40 λέξεων, τότε το εντάσσουμε στο κείμενό μας, χρησιμοποιώντας εισαγωγικά και μορφοποιώντας το με πλάγιους χαρακτήρες. Αν το αυτολεξεί απόσπασμα έχει έκταση **μεγαλύτερη των 40 λέξεων**, τότε δεν χρησιμοποιούμε εισαγωγικά και το παραθέτουμε στη ροή του κειμένου μας ως ανεξάρτητο μέρος του, με πλάγιους πάλι χαρακτήρες.
- Στην περίπτωση που παραπέμπουμε στην εργασία ενός συγγραφέα, τότε γράφουμε το επίθετό του και το έτος δημοσίευσης εντός παρένθεσης. Για παράδειγμα: Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005)...
- Στην περίπτωση που μία εργασία έχει δύο συγγραφείς, τότε παραπέμπουμε και στα δύο ονόματα κάθε φορά που αναφερόμαστε στο έργο τους.
- Αν μία εργασία έχει τρεις έως πέντε συγγραφείς, τότε την πρώτη φορά που θα παραπέμψουμε σε αυτήν θα καταγράψουμε τα επίθετα όλων των συγγραφέων κι από εκεί κι

5

Στην περίπτωση αυτή καταγράφουμε τα ακριβή λόγια του συγγραφέα, ακόμη κι αν έχουν συντακτικά ή γραμματικά λάθη.

Αποφεύγετε τις μακροσκελείς παραπομπές σε αυτολεξεί αποσπάσματα. Μία πρόταση ή μία παράγραφος αρκεί. Οτιδήποτε μεγαλύτερο είναι προβληματικό.

6

έπειτα θα παραπέμπουμε μόνο στο επίθετο του πρώτου συγγραφέα συνοδευόμενου από το “κ.ά.” (ή “et al.” στην περίπτωση ξενόγλωσσου κειμένου).

Για παράδειγμα:

Πρώτη παραπομπή: Έρευνα που διερευνά τις αντιλήψεις των σπουδαστών του ΕΑΠ για τις Γραπτές Εργασίες (Βασάλα, Χατζηπλής & Λιοναράκης, 2007) παρουσιάζει...

Επόμενη παραπομπή στην ίδια πηγή: Όπως υποστήριξαν οι Βασάλα κ.ά. (2007)...

- Στην περίπτωση που μία πηγή έχει έξι και περισσότερους συγγραφείς, παραπέμπουμε μόνο στο επίθετο του πρώτου συγγραφέα συνοδευόμενου από τη συντομογραφία “κ.ά.” και το έτος δημοσίευσης.
- Όταν μία πηγή δεν έχει όνομα συγγραφέα, τότε παραπέμπουμε συνήθως στον τίτλο της εργασίας. Γράφουμε τον τίτλο εντός εισαγωγικών, εφόσον πρόκειται για άρθρο, κεφάλαιο βιβλίου ή ιστοσελίδα. Αν πρόκειται για συνολικό βιβλίο ή αναφορά μορφοποιούμε τον τίτλο με πλάγιους χαρακτήρες και δεν χρησιμοποιούμε εισαγωγικά.
- Σε νομικά κείμενα παραπέμπουμε όπως και στην περίπτωση που δεν είναι γνωστός ο συγγραφέας.
- Όταν εντός μίας παρένθεσης παραπέμπουμε σε δύο ή περισσότερες πηγές, τότε θα πρέπει να τις παρουσιάσουμε με τη σειρά που εμφανίζονται στις τελικές βιβλιογραφικές αναφορές (δηλαδή, αλφαβητικά και μετά χρονολογικά).
Για παράδειγμα: Τα αποτελέσματα της έρευνας συμφωνούν με εκείνα προηγούμενων ερευνών (Βασιλού-Παπαγεωργίου & Βασάλα, 2005· Γκίρτζη, 2005· Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2005).

Οι παραπομπές στην ίδια παρένθεση χωρίζονται μεταξύ τους με άνω στιγμή (') σε ελληνικό κείμενο και με ελληνικό ερωτηματικό (;) σε ξενόγλωσσο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

7

- Η τελική λίστα των Βιβλιογραφικών Αναφορών πρέπει να περιέχει όλες τις πηγές για τις οποίες έγινε παραπομπή εντός του κειμένου.
- Το ορθό είναι η τελική λίστα των αναφορών να φέρει τον τίτλο «Βιβλιογραφικές Αναφορές» κι όχι «Βιβλιογραφία».
- Οι πηγές καταγράφονται αλφαβητικά, με βάση το επίθετο του συγγραφέα.
- **Δεν** αριθμούνται οι αναφορές, ούτε τίθενται σε λίστα με κουκκίδες.
- Έντονα γράμματα **δεν** χρησιμοποιούνται σε κανένα σημείο των αναφορών, ούτε εισαγωγικά, αλλά ούτε κι υπογραμμίσεις.
- Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα σημεία στίξης –πότε μπαίνει κόμμα, πότε τελεία.
- Ειδικά στην 6^η έκδοση του APA, στην οποία στηρίζονται οι παρούσες οδηγίες, προτείνεται η χρήση δύο κενών διαστημάτων μετά από τελεία.
- Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις μορφοποιήσεις –ποια στοιχεία της αναφοράς μορφοποιούνται με *πλάγιους* χαρακτήρες και σε ποιες περιπτώσεις.

Ο όρος Βιβλιογραφία αναφέρεται σε όλες τις πιθανές πηγές πληροφόρησης για ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

8

- Γενικά, προσπαθούμε να παρέχουμε στον αναγνώστη όσο μπορούμε περισσότερη πληροφορία και για την ηλεκτρονική ανάκτηση μιας πηγής. Ως προς αυτό, εφόσον υπάρχει στις έντυπες και ψηφιακές εκδόσεις, χρειάζεται η καταγραφή του κώδικα DOI (**D**igital **O**bject **I**dentifier). Πρόκειται για μία αλφαριθμητική μοναδική ακολουθία χαρακτήρων που ταυτοποιεί μία πηγή (π.χ. άρθρο, βιβλίο) και δημιουργεί ένα μόνιμο σύνδεσμο με αυτό στο διαδίκτυο. Τυπικά, συνήθως βρίσκεται στην πρώτη σελίδα, κοντά στην ένδειξη του copyright.
- Στην περίπτωση που αναφερόμαστε σε έργα του ίδιου συγγραφέα που έχουν δημοσιευτεί σε διαφορετικά έτη, τότε αναφέρουμε τα έργα του κατά χρονολογική σειρά, ξεκινώντας από το παλαιότερο προς το πιο σύγχρονο, με βάση πάντα το έτος δημοσίευσης.
- Στην περίπτωση που περισσότερες από μία πηγές προέρχονται από τον ίδιο συγγραφέα κι έχουν δημοσιευτεί το ίδιο έτος, τότε τις αναφέρουμε σύμφωνα με την αλφαβητική σειρά του τίτλου τους.

Το APA απαιτεί τη χρήση του, εφόσον υπάρχει.

Παράδειγμα doi: 10.1638/2007-0004.1

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα του τρόπου παραπομπής και τελικής αναφοράς πηγών, με βάση το είδος τους.

9

ΕΙΔΟΣ ΠΗΓΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Βιβλίο σε έντυπη μορφή με ένα συγγραφέα

Κεφάλαιο από βιβλίο με επιμέλεια

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Άρθρο συνεδρίου από βιβλίο πρακτικών

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Άρθρο περιοδικού σε έντυπη μορφή

Άρθρο περιοδικού με DOI

Άρθρο περιοδικού που εκδίδεται αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο

ΛΕΞΙΚΟ Ή ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ (E-mail)

Wikis

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Άρθρο σε εφημερίδα έντυπης έκδοσης

Άρθρο σε εφημερίδα ηλεκτρονικής έκδοσης

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ / ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Διδακτορικό και μεταπτυχιακή εργασία

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΗΓΗ (Web Site)

Διαδικτυακή πηγή με όνομα συγγραφέα

Διαδικτυακή πηγή χωρίς όνομα συγγραφέα

Διαδικτυακή πηγή ολόκληρη -όχι ένα συγκεκριμένο μέρος της

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Κινηματογραφική ταινία ή Βίντεο

Τηλεοπτική ή Ραδιοφωνική εκπομπή

Βιβλίο σε έντυπη μορφή με ένα συγγραφέα

10

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Βάμβουκας, 1998) ή

Σύμφωνα με το Βάμβουκα (1998)...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). *Τίτλος Βιβλίου*. Τόπος Έκδοσης: Εκδότης.

Ένα παράδειγμα:

Βάμβουκας, Μ. Ι. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Εντός παρένθεσης το Επίθετο, κόμμα, Έτος.

Προσέχω στο παράδειγμα, πότε βάζω κόμμα, πότε άνω και κάτω στιγμή. Επιπλέον, πότε μορφοποιώ με πλάγιους χαρακτήρες.

Ηλεκτρονικό Βιβλίο (E-book)

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Όπως και στην περίπτωση του βιβλίου έντυπης μορφής.

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασικές μορφές:

- Επίθετο, Α. (Έτος). *Τίτλος Βιβλίου*. Τόπος Έκδοσης: Εκδότης. Ανακτήθηκε ημερομηνία, έτος, από URL
- Επίθετο, Α. (Έτος). *Τίτλος Βιβλίου*. Τόπος Έκδοσης: Εκδότης. Doi: 10xxxxxx

Παραδείγματα:

Zimring, C.A. (2005). *Cash for your trash: Scrap recycling in America [eBook version]*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από <http://site.ebrary.com/lib/cgcs>

Volz, B.D. (Ed.). (2000). *Junior genrelecting: A guide to good reads and series fiction for children*. Englewood CO: Libraries Unlimited. Doi: 10.1036/0071393724

Η ημερομηνία δε χρειάζεται, εφόσον η ιστοσελίδα παραμένει σταθερή -σε αντίθεση π.χ. με ένα wiki.

Εφόσον υπάρχει

Μετά το Doi δεν μπαίνει τελεία. Ούτε και μετά από το URL

Βιβλίο με δύο και περισσότερους συγγραφείς

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Cengel & Boles, 1994) ή

Έρευνα των Cengel και Boles (1994) έδειξε ότι...

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Αν οι συγγραφείς είναι περισσότεροι των δύο, μεταξύ των δύο τελευταίων συγγραφέων χρησιμοποιούμε το σύμβολο '&'. Στην παραπομπή, από τη δεύτερη φορά που θα παραπέμψουμε στην ίδια πηγή γράφουμε μόνο τον πρώτο συγγραφέα και στη συνέχεια τη συντομογραφία 'κ.ά.' (ή *et al.* για ξενόγλωσσο κείμενο). Για παράδειγμα, (Ανδρέου κ.ά., 2006).

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. & Επίθετο, Β. (Έτος). *Τίτλος Βιβλίου*. Τόπος Έκδοσης: Εκδότης.

Για παράδειγμα:

Cengel, Y.A. & Boles, M.A. (1994). *Thermodynamics: an engineering approach*. London: McGraw Hill.

Ανδρέου, Κ., Βέρτης, Ν. & Γαλανός, Α. (2006). *Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στη σχολική τάξη*. Πάτρα: Πιεστήριο.

11

Κεφάλαιο από βιβλίο με επιμέλεια

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Keegan, 2001) ή

Ο προβληματισμός που θέτει ο Keegan (2001) συμφωνεί με...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος Κεφαλαίου. Στο Β. Επίθετο (Επιμ.), *Τίτλος βιβλίου* (σελίδες κεφαλαίου). Τόπος Έκδοσης: Εκδότης.

Για παράδειγμα:

Keegan, D. (2001). Η ευρωπαϊκή πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην αυγή της τρίτης χιλιετίας. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 15-31). Αθήνα: Προπομπός.

Charmaz, K. (2000). Grounded Theory: Objectivist and Constructivist Methods. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research, 2nd Edition* (pp. 509-535). Thousand Oaks, CA: Sage.

12

Κόμμα

Συγκεκριμένος αριθμός σελίδων του κεφαλαίου (από.. έως...) στο συνολικό βιβλίο.

Άρθρο συνεδρίου από βιβλίο πρακτικών

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Μανούσου, 2005) ή
Εκείνο που διαπιστώνει η Μανούσου (2005) μπορεί να ερμηνεύσει
το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:
Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος εισήγησης. Στο Β. Επίθετο (Επιμ.),
Τίτλος συνεδρίου, ημερομηνία διεξαγωγής συνεδρίου (σελίδες
άρθρου στο βιβλίο των πρακτικών). Τόπος Έκδοσης: Εκδότης.

Για παράδειγμα:

Μανούσου, Ε. (2005). Σχεδιασμός εναλλακτικού διδακτικού υλικού
για Αεξαε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης
(Επιμ.), *3^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως
Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές, 11-13
Νοεμβρίου 2005* (σσ. 629-637). Πάτρα: Εκδόσεις Προπομπός.

Kavathatzopoulos, I. (2007). Information Technology as a tool for
democratic skills. In A. Lionarakis (Ed.), *4th International
Conference in Open and Distance Learning. Forms of Democracy
in Education: Open Access and Distance Education, 23-25
November 2007* (pp. 155-162). Athens: Propombos.

13

Στον τίτλο του
συνεδρίου, όλες
οι λέξεις
ξεκινούν με
κεφαλαίο
γράμμα.

Άρθρο περιοδικού σε έντυπη μορφή

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Φιλίππου, 2002) ή
Στην έρευνα του Φιλίππου (2002) για πρώτη φορά ...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:
Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος άρθρου. *Τίτλος περιοδικού, Αριθμός ετών
έκδοσης του περιοδικού* (αριθμός τεύχους για το τρέχον Έτος
έκδοσης του περιοδικού, αν υπάρχει), αριθμός σελίδων.

Για παράδειγμα:

Φιλίππου, Η. (2002). Διδάσκοντας με τη βοήθεια των υπολογιστών:
Μία μελέτη περίπτωσης. *Computers & Education, Vol 11* (No 2),
343-364.

14

Με πλάγιους
χαρακτήρες ο
Τίτλος του
περιοδικού και
ο αριθμός
Volume
(δηλαδή, ο
αριθμός ετών
έκδοσης του
περιοδικού)

Οι συντομογραφίες Vol και No
μπορεί και να μη γραφτούν –
σίγουρα όμως θα μπούν οι
σχετικοί αριθμοί.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Ραϊβίο, 1975) ή
Ο Ραϊβίο (1975) διαπίστωσε ότι ...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος άρθρου. *Τίτλος περιοδικού, Αριθμός ετών έκδοσης του περιοδικού* (αριθμός τεύχους για το τρέχον Έτος έκδοσης του περιοδικού, αν υπάρχει), αριθμός σελίδων. Κώδικας doi

Για παράδειγμα:

Raivio, A. (1975). Perceptual comparisons through the mind's eye. *Memory & Cognition*, 3, pp. 635-647. doi: 10.1037/0278-6133.24.2.225

Το pp. (αντίστοιχο της ελληνικής συντομογραφίας σσ.) μπορεί και να μη γραφτεί εφόσον υπάρχει Volume – σίγουρα όμως θα προσδιοριστούν οι σχετικοί αριθμοί σελίδων.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Κουλικούρτι, 2009) ή
Η Κουλικούρτι (2009) τονίζει την ανάγκη για ...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος άρθρου. *Τίτλος περιοδικού, Αριθμός ετών έκδοσης του περιοδικού* (αριθμός τεύχους για το τρέχον Έτος έκδοσης του περιοδικού, αν υπάρχει), αριθμός σελίδων. Ανακτήθηκε ημερομηνία, από URL

Για παράδειγμα:

Koulikourdi, A. (2009). Distance Education for all. *Open Education – The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Vol 5 (No1), 1-9. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου, 2012, από http://www.openedu.gr/share/magaz_files/papers_pdf/03.pdf

Σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία, η αντίστοιχη φράση θα είναι: Retrieved April 10, 2010 from url

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Φιλίππου, 2004)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). Τίτλος λήμματος. Στο Α. Επιμελητής (Επιμ.), *Τίτλος Εγκυκλοπαίδειας /Λεξικού* (Τόμος 1, αριθμός σελίδων). Τόπος Έκδοσης: Εκδότης.

Για παράδειγμα:

Φιλίππου, Η. (2004). Ελλάδα: Πολιτική γεωγραφία. Στο Χ. Παναγιώτου & Μ. Κακογιάννη (Επιμ.), *Εγκυκλοπαίδεια της Σύγχρονης Ευρώπης* (Τόμος 4, σσ. 221-242). Πάτρα: Πιεστήριο.

Hernandez, J. & Squires, R. (1999). House plants. In T. Zollinger (Ed.), *The encyclopedia of botany* (Vol. 7, pp. 45-75). New York: Macmillan.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Πανακάκος, προσωπική επικοινωνία, Αύγουστος 12, 2011)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Στις τελικές βιβλιογραφικές αναφορές, δεν μπορεί να συμπεριληφθεί η ηλεκτρονική αλληλογραφία, διότι η πληροφορία αυτή δεν μπορεί να ανακτηθεί από άλλους ερευνητές.

Το ίδιο ισχύει για τηλεφωνικές συνομιλίες, προσωπικά γράμματα κλπ.

Wikis

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(OLPC Peru/Arahuay, 2011)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Όνομα Wiki (Έτος). Έτος. Ανακτήθηκε Μήνα ημερομηνία, έτος από το Wiki URL

Για παράδειγμα:

OLPC Greece. (χ.η.). Ανακτήθηκε Απρίλιο 29, 2011, από το OLPC Wiki: http://wiki.laptop.org/go/OLPC_Greece

Σημαίνει «χωρίς ημερομηνία». Εναλλακτικά μπορεί να γραφτεί κι ως «χ.έ.», δηλαδή, «χωρίς έτος», ενώ σε ξενόγλωσσα κείμενα γράφεται ως «n.d.», δηλαδή, «no date».

Να σημειωθεί ότι το APA προειδοποιεί τους συγγραφείς ότι τα wikis (όπως π.χ. το Wikipedia) δεν μπορούν να εγγυηθούν για την αξιοπιστία κι εγκυρότητα των δεδομένων τους.

Άρθρο σε εφημερίδα έντυπης έκδοσης

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

(Χατζής, 2008)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος, Μήνας ακριβής ημερομηνία). Τίτλος άρθρου.

Τίτλος Εφημερίδας, σελ. (αριθμός σελίδας) ή σσ. (αριθμός σελίδων).

Για παράδειγμα:

Χατζής, Α. (2008, Οκτώβριος 6). Το πανεπιστήμιο πρέπει να μένει πάντα ανοικτό. *Καθημερινή*, σελ. 12.

19

Άρθρο σε εφημερίδα ηλεκτρονικής έκδοσης

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Όπως και στην περίπτωση της έντυπης έκδοσης.

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος, Μήνας ακριβής ημερομηνία). Τίτλος άρθρου.

Τίτλος Εφημερίδας. Ανακτήθηκε ημερομηνία, από URL

Για παράδειγμα:

Shin, A. (2006, December 6). Trans fat banned in N.Y. eateries; city health board cites heart risks. *The Washington Post*. Ανακτήθηκε 15 Ιουλίου, 2007, από <http://proquest.umi.com>

Μπορείτε να δώσετε το URL της κεντρικής σελίδας (home page).

Διδακτορικό και Μεταπτυχιακή εργασία

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις.

Να θυμάστε ότι όταν παραθέτουμε αυτολεξεί απόσπασμα από οποιοδήποτε υλικό, τότε πρέπει να τίθεται εντός εισαγωγικών, να μορφοποιείται με πλάγιους χαρακτήρες και να αναφέρεται οπωσδήποτε ο αριθμός της σελίδας ή των σελίδων από όπου αντλήθηκε το αυτολεξεί απόσπασμα.

Για παράδειγμα:

Η Χαρτοφύλακα (2011, σελ. 164) αναφέρει χαρακτηριστικά πως: «ένα ανοικτό σε παρεμβάσεις εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δίνει απεριόριστες δυνατότητες στους φοιτητές, αλλά και τους καθηγητές συμβούλους, να παρεμβαίνουν στο περιεχόμενο του υλικού και να εμπλουτίζουν τόσο αυτό, όσο και το ίδιο το μάθημα με τις απόψεις και τις εμπειρίες τους.»

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος). **Τίτλος διδακτορικού / μεταπτυχιακής εργασίας** (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή / Μεταπτυχιακή εργασία).

Όνομα Ιδρύματος, **Τόπος** (Έδρα Ιδρύματος).

κόμμα

Για παράδειγμα:

Χαρτοφύλακα, Α.Μ. (2011). *Η διασφάλιση ποιότητας στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, διαμόρφωση κριτηρίων ποιότητας περιεχομένου* (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

20

Διαδικτυακή πηγή με όνομα συγγραφέα

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις.

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Επίθετο, Α. (Έτος πρόσβασης στην ιστοσελίδα). *Τίτλος*. Ανακτήθηκε **ημερομηνία**, από URL

Για παράδειγμα:

Jameson, E. (2001). *NCH FACT sheets on homelessness*. Retrieved August 12, 2001, from <http://nch.ari.net/facts.html>

Είναι σημαντικό να την αναφέρετε, ειδικά αν πρόκειται για ιστοσελίδα που αλλάζει κατά καιρούς (όπως ένα wiki, για παράδειγμα, για το οποίο – παρεπιμπτόντως – το APA συνιστά να είναι κανείς επιφυλακτικός αναφορικά με την αξιοπιστία κι εγκυρότητα των πληροφοριών του).

Διαδικτυακή πηγή χωρίς όνομα συγγραφέα

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Εντός παρένθεσης γράφουμε τον τίτλο του άρθρου και το έτος.

Δηλαδή:

("Sea Turtle Restoration Project", 2006)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Βασική μορφή:

Τίτλος Άρθρου. (Έτος, Μήνας ακριβής ημερομηνία). Ανακτήθηκε από URL

Για παράδειγμα:

Sea Turtle Restoration Project. (2006, April 2). Ανακτήθηκε από <http://seaturtles.org/section.php?id=104>

Εντός εισαγωγικών ο τίτλος για την παραπομπή.

Αν δεν υπάρχει, γράφουμε (χ.η.), δηλαδή, «χωρίς ημερομηνία» ή σε ξενόγλωσσο κείμενο (n.d.) (δηλαδή, «not dated»). Το αρτικόλεκτο αυτό ισχύει για όλες τις περιπτώσεις.

Ο τίτλος του άρθρου μπαίνει πρώτος.

Διαδικτυακή πηγή ολόκληρη –όχι ένα συγκεκριμένο μέρος της

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Για να παραπέμψουμε σε μία ολόκληρη διαδικτυακή πηγή, δηλαδή, σε ένα ολόκληρο web site, αρκεί να αναφέρουμε το url εντός παρενθέσεως.

Για παράδειγμα:

Το Πανεπιστήμιο του Σικάγο (<http://humanities.uchicago.edu>) αποτελεί μία εξαιρετική περίπτωση ...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Είναι από τις ελάχιστες περιπτώσεις, μαζί με τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mails) και τα δεδομένα συνέντευξης, που σύμφωνα με το APA δε χρειάζεται να καταγραφεί η αναφορά τους στις τελικές Βιβλιογραφικές Αναφορές. Αρκεί η παραπομπή σε αυτά εντός του κειμένου, όπως στο παραπάνω παράδειγμα.

Κινηματογραφική ταινία ή βίντεο

23

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Χρησιμοποιούμε με πλάγιους χαρακτήρες τον τίτλο της ταινίας και εντός παρένθεσης παραπέμπουμε στο σκηνοθέτη και το έτος παραγωγής της ταινίας.

Για παράδειγμα:

Η ταινία *Εκπαιδύοντας τη Ρίτα* (Gilber, 1983) αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα αξιοποίησης ταινιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς...

ΑΝΑΦΟΡΑ

Επίθετο, Α. (Παραγωγός), & Επίθετο, Β. (Σκηνοθέτης). (Έτος) *Τίτλος ταινίας* [Κινηματογραφική Ταινία]. Χώρα παραγωγής: Στούντιο Παραγωγής.

Κόμμα

Για το συγκεκριμένο παράδειγμα ταινίας που προαναφέρθηκε, παραγωγός και σκηνοθέτης τυχάνει να είναι το ίδιο πρόσωπο, άρα η αναφορά θα γίνει ως εξής:

Gilbert, L. (Producer & Director). (1983). *Εκπαιδύοντας τη Ρίτα* [Κινηματογραφική Ταινία]. Αγγλία: Acorn Picture.

Προσέξτε τις αγκύλες.

Τηλεοπτική ή Ραδιοφωνική Εκπομπή

24

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Η παραπομπή γίνεται στο κύριο πρόσωπο της εκπομπής, που μπορεί να είναι είτε ο παραγωγός, είτε ο σκηνοθέτης, είτε ο κεντρικός παρουσιαστής. Ακολουθεί, δε, τη μορφή και διάταξη που παρουσιάσαμε και στην περίπτωση π.χ. του συγγραφέα ενός βιβλίου.

Για παράδειγμα:

(Αυγερόπουλος, 2010).

ΑΝΑΦΟΡΑ

Επίθετο, Α. (Σεναριογράφος), & Επίθετο, Β. (Σκηνοθέτης). (Έτος, Μήνας ημερομηνία). *Τίτλος τηλεοπτικής ή ραδιοφωνικής εκπομπής* [Τηλεοπτική ή Ραδιοφωνική Εκπομπή]. Πόλη εκπομπής του προγράμματος: Όνομα Εταιρείας Παραγωγής ή Σταθμού.

Κόμμα

Στο παράδειγμά μας, υπεύθυνο για το σενάριο και τη σκηνοθεσία είναι το ίδιο πρόσωπο:

Αυγερόπουλος, Γ. (2010, Δεκέμβριος 1). *Υπέροχη Μακροοικονομία* [Τηλεοπτική Εκπομπή]. Αθήνα: Small Planet για την ΕΡΤ.

Επιλογος

Σε αυτό τον Οδηγό σύνταξης παραπομπών κι αναφορών με βάση την 6^η έκδοση του συστήματος APA, έγινε προσπάθεια να εντοπιστούν τα σημαντικότερα σημεία που χρειάζεται να λάβει υπόψη ένας συγγραφέας, προκειμένου να αναφέρει τις πηγές του, ενισχύοντας έτσι τις θέσεις του και τεκμηριώνοντας την εργασία του.

Κάποια παραδείγματα που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτό τον Οδηγό, καθώς κι οι αρχές αναφοράς και παραπομπής που προτάθηκαν, προέρχονται από τις πηγές που αναφέρονται στη συνέχεια. Οι πηγές αυτές **-κατ' εξαίρεση-** δεν καταχωρήθηκαν στο σύνολό τους ως παραπομπές στη ροή του κειμένου, ώστε να αποφευχθεί τυχόν σύγχυση με τα σχετικά παραδείγματα.

Να θυμάστε, όμως, ότι για τις ανάγκες κάθε επιστημονικής εργασίας, οι παραπομπές είναι εξαιρετικά χρήσιμες, καθώς διευκολύνουν τον αναγνώστη, και δη το φοιτητή που μελετά μόνος στο σπίτι στο πλαίσιο των εξ αποστάσεως σπουδών του στο Ε.Α.Π., να ανακαλύψει ακόμη περισσότερα δεδομένα με βάση τις πηγές που εσείς προτείνετε για το ζήτημα που πραγματεύεστε.

Ο Οδηγός αυτός κλείνει με την ευχή προς όλες κι όλους για καλή *έμπνευση και δημιουργική συγγραφή, χωρίς αντιγραφές και περιττούς δανεισμούς!*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

American Psychological Association (2010). *APA style*. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου, 2012, από <http://www.apastyle.org>

Chandler-Gilbert Community College (2012). *APA Citation Format Simplified*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από <http://www.cgc.maricopa.edu/academic-affairs/humanities/Pages/student-resources.aspx>

Kotzé, T. (2007). *Referencing in Academic Documents*. Ανακτήθηκε 11 Απριλίου, 2012, από http://web.up.ac.za/sitefiles/file/40/753/referencing_2011.pdf

Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2009). *Η Συγγραφής μιας Ακαδημαϊκής Εργασίας*. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου, 2012, από www.cetl.elemedu.upatras.gr/docs/stguide_cp.pdf

Purdue Online Writing Lab (2012). *APA Formatting and Style Guide*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>

Trexler Library (2012). *APA Style*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από http://www.muhsenbergl.edu/library/reshelp/apa_example.pdf

Τσάκος, Ζ. (2006). *Στρατηγικές και τεχνολογίες εντοπισμού και αντιμετώπισης πλαγιαρισμού*. Ανακτήθηκε 11 Απριλίου, 2012, από http://dlib.ionio.gr/ctheses/0506tab575k/Tsakos_Plagiarism.doc

University of Minnesota (2012). *American Psychological Association (APA) Format 6th Edition*. Ανακτήθηκε 9 Απριλίου, 2012, από <http://umclibrary.crk.umn.edu/apa6thedition.pdf>